

LİSE DÜZEYİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN KORONA VİRÜS FOBİSİNİN OKULA YÖNELİK TUTUM VE KARIYER KAYGILARINA ETKİSİ¹

Prof. Dr. Uğur GÜRGÂN²

Seda Nur BELER³

ÖZET

31 Aralık 2019 ‘da Çin’in Hubae eyaletinin Wuhan kentinde etiyolojisi bilinmeyen zatürre vakaları bildirilmiştir. Bu virüs 7 Ocak 2020 tarihinde yeni tip koronavirüs olarak tanımlanmış ve Covid-19 olarak adlandırılmıştır. Hızla artış gösteren vaka sayılarının ardından Covid-19, dünya gündeminin zirvesinde yerini almıştır. 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla Türkiye’de de vakaların görülmeye başlanması sonucu ülkemizde alarm haline geçilmesinin yanı sıra aynı tarihte Dünya Sağlık Örgütü Covid-19 salgınına pandemi olarak ilan etmiştir. Virüsün bulaşıcılık hızı ve yayılımı; sosyal yaşam, politika, ekonomi, turizm ve eğitim gibi birçok noktada etkisini hissettirmeye başlamıştır. Bu çalışmada pandemiye ağırlıklı olarak eğitim perspektifinden bakılmıştır. Türkiye’de ilk vakanın görülmesinin hemen ardından salgının kontrol altına alınması gereği yüz yüze eğitime ara verilmiş, web tabanlı uzaktan eğitime geçilmiştir. Pandemi sürecinde öğrencilerin okula ve kariyerlerine dair ilgi ve düşüncelerinin değişmesi olası bir durumdur. Nitekim bu araştırmanın amacı lise düzeyindeki öğrencilerin Covid-19 fobisinin okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına etkisini incelemektir. Araştırma ilişkisel tarama modeli kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği, Okula Yönelik Tutum Ölçeği ve Kariyer Kaygısı Ölçeğidir. Araştırmaya Türkiye’de öğrenim görmekte bulunan 252’si kadın (%74.3) 89’u erkek (%25.2) toplam 341 tane lise öğrencisi katılmıştır. Analiz sonuçları; örneklemin cinsiyet, fiziksel sağlık, öz değer, problem çözme becerisi, kendini ifade edebilme becerisi, yılmazlık düzeyi, dezenfekte alışkanlığı, toplu alan kaygısı ve kaybetme korkusu değişkenleri ile okula yönelik tutum, kariyer kaygısı ve Koronavirüs-19 fobisi arasında anlamlı ilişkilerin varlığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Virüs, Pandemi, Okula Yönelik Tutum, Kaygı, Kariyer Kaygısı

¹ Bu makale 10-12 Nisan 2021 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ASEAD 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda tebliğ olarak sunulmuştur.

² Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-0421-8168, ugurgan@hotmail.com

³ Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-5971-4986, snbbeler@gmail.com
Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received:10/05/2021–Kabul Tarihi/Accepted: 01/07/2021

THE EFFECT OF HIGH SCHOOL STUDENTS' CORONA VIRUS PHOBIA ON ATTITUDES TOWARDS SCHOOL AND CAREER ANXIETIES

ABSTRACT

On 31 December 2019, pneumonia cases of unknown etiology were reported in Wuhan City, Hubei Province, China. This virus was defined a novel coronavirus on 7 January, 2020 and named as Covid-19. With the rapid increasing number of cases, Covid-19 has been at the top of the world agenda. As of March 11, 2020 as a result of the cases beginning to be appeared in Turkey, besides having been alarmed in our country, World Health Organization (WHO) declared Covid-19 outbreak as pandemic. The rate of infection and the spread of the virus have started to make its effects felt at many points such as social life, politics, economy, tourism and education. In this study, the pandemic has been mainly analyzed as educational perspectives. With the first cases appeared in Turkey, face-to-face education has been suspended to get the virus under the control due to coronavirus pandemic and web-based distance education has been started. During the pandemic, it is possible for changing students' interests, their thoughts towards their school and their career. In fact, the purpose of this study is to examine the effect of Covid-19 phobia (the fear of the coronavirus) on high school students' attitudes towards the school and career anxiety. The study has been conducted by using the relational screening model. Data collection tools used in the research are Coronavirus-19 Phobia Scale, Attitude Scale Towards School and Career Anxiety Scale. 341 people, including 252 (74.3%) women and 89 (25.2 %) men who are studying in the territory of Turkey, participated the research. Results of the analysis demonstrated the existence of significant relationships between the variables of gender, physical health, self-worth, problem solving skills, self-expression skills, resilience level, disinfection habit, collective space anxiety and fear of loss, and attitude towards school, career anxiety and coronavirus-19 phobia.

Keywords: Covid-19, Virus, Pandemic, Attitude Towards School, Anxiety, Career Anxiety

GİRİŞ

Tıpta, bulaşıcı hastalıklara sebebiyet veren mikrop türlerinden biri virüs olarak adlandırılmaktadır (Ateş, 2005: 75). Koronavirüs, tek ipliğe sahip zarflı bir RNA virüsü olarak nitelendirilmektedir. Özetle genetik malzeme bir RNA ipliğinden meydana gelmekte, virüsün parçacıkları bir protein zarf ile çevrelenmektedir. Bu virüs canlılara bulaşırken ve yayılırken aynı yöntemi takip etmektedir. Virüs bir hücreye saldırmakta, o hücreyi meydana getiren bileşenlerin bir kısmını kullanarak kendini adeta klonlamaktadır. Bunun ardından kopyalanan hücreler de diğer hücrelere bulaşmaktadır (Ak, 2020). Pandemi, dünya üzerinde birden çok ülkede yahut kıtada oldukça büyük bir alana yayılarak o bölgeleri tesir altına alan salgın hastalıkların genel adıdır.

Koronavirüsün, bireylerin sağlıklarına olan etkisi ve bulaşma süresinin kısalığı temele alındığında dünya genelinde tedbirlerin arttırılmasını sağlamak amacıyla pandemi ilan edilmiştir (Medipol, 2020).

Covid-19 pandemisi, II. Dünya savaşından günümüze insanlığın karşılaştığı en önemli küresel sağlık sorunu olarak dillendirilmektedir. İlk olarak 2019 yılının Aralık ayında, Çin'in Wuhan kentinde bulaşıcı bir solunum rahatsızlığı olarak kendini göstermiş ve Dünya Sağlık Örgütüncü COVID-19 (2019 Koronavirüs Salgını) şeklinde isimlendirilmiştir. SARS-CoV-2 (ciddi akut solunum sendromu koronavirüs-2)'nin cinsinden olan bu rahatsızlık, aralık ayının takip ettiği 3-4 ay içerisinde tehlikeli bir biçimde yayılma ve bulaşma özelliği göstererek bütün dünyayı tesir altına almıştır (Acar ve Duran, 2020).

Geçmişte büyük insan kayıplarına neden olan ve artık dünya üzerinde yok olduğu öngörülen hastalıklar bile günümüz koşullarında mutasyon geçirerek insan yaşamı adına tehlike oluşturmayı sürdürmektedir. Bu durumda dikkat edilmesi gereken nokta dünya üzerinde, her nerede olursa olsun, kamuoyunun genel bir bilinç ve mesuliyet içerisinde hareketlerine yön vermesi, bulaşma oranı artmadan salgınları kontrol altına almak adına adımların atılmasıdır (Budak ve Korkmaz, 2020).

Bulaşıcı hastalıkların pek çoğu bir veya birden çok yöntemle insanlara ya da hayvanlara bulaşabilme özelliğine sahiptir. Bundan dolayı başka endemi türlerinde olduğu gibi Covid-19 ile mücadele etmede esas aldığımız kilit nokta: teması olabildiğince aza indirmek, bulaşma olasılığı olan durumlara girmekten kaçınmak, bulaşıcılığın hat safhada olduğu açık bölgelerimizi gözetmek ve en önemlisi de dezenfeksiyonu sağlamaktır. Kişilerin duyu durumu, beslenme ve uyku düzenleri, inanç ve yaşam stili gibi seçimleri bağışıklığı etkilemektedir ve bu nedenle bu tercihlerimizin genel geçer doğrularla tutarlı olması oldukça ehemmiyetlidir (Aslan, 2020).

Pandemi; tarih boyunca insanları, ülkeleri ve toplumları korkutan, endişe ettiren ve paniğe sürükleyen bir olgu olmuştur. Bilhassa belirsizlik ve ölüm korkusu bu duyguları tetikleyen en önemli sebeplerdendir. Bu noktada insanlar çareyi iletişim kurmakta bulmaktadır merak edilen soruları yanıtlayabilmek adına çeşitli iletişim kanallarına yönelmektedirler. Pandemi zamanları, devletler ve toplumlar adına hayati yeri olan hareketlere ve toplumun rutin hayatına etkide bulunmaktadır. Bununla birlikte kişilerin güçlüklerle karşı karşıya gelmelerine, ekonomik anlamda kayıp yaşamalarına ve psikolojik problemlere kapı açabilmektedir (Darıcı, Kırık, Özkoçak ve Var, 2020).

Korku, gerçekte var olan tehlikeli bir durum ya da betimlenmesi zor, soyut bir tehlike fikrinin kişide tetiklediği endişe duygusu olarak tanımlanabilir (Çakır, 2011). Covid-19'un psikolojik bağlamda pek çok insanda olumsuz etkiler gösterdiği görülmektedir. Yaşanılan olaylar karşısında insanları korkuya sürükleyen ve durumun fobi olarak ortaya çıkmasını sağlayan şey karşılaşılan olayla baş edilemeyeceğinin düşünülmesi ve felaket senaryolarının oluşturulmasıdır.

Nitekim medyada yer alan bilgiler insanları korkuya sürüklemiştir bu da literatüre koronafobi kavramının girmesine mutlak bir zemin hazırlamıştır (Duran, 2020). Koronafobisi olan kişilerde Covid-19 salgınına yakalanmaya dair üst seviyede bir endişe gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra kişiler sürdürmekte olduğu mesleği kaybetme, ekonomik anlamda hasar alma ve aile yakınlarının zarar görmesi gibi konulara dair endişelenir, kaygı ve strese sürüklenirler. Kişiler bunlar doğrultusunda hayata dair pek çok faaliyette kendilerini sınırlandırmaktadır. Belirsizlik, gelecek kaygısı ve medyada sıkça yer bulan fakat doğruluğundan emin olunamayan salgına ilişkin bilgiler kişiyi koronafobiye sürükleyen nedenlerden birkaçıdır (Yaman, 2020).

Koronavirüs pandemisi; sosyal hayat, ahlaki çizgi, sosyolojik görüş, turizm, mesleki dalların fonksiyonelliği, politika ve eğitim gibi birçok alanda etkisini gözler önüne sermektedir (Özçiftçi ve Üstün, 2020). Nitekim bu araştırmada ele alınmak istenen durum virüsün daha çok eğitim alanında ve öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesidir. İçinde bulunduğumuz süreçte pandemi dolayısıyla dünya genelinde yüz yüze eğitim aksamak durumunda kalmıştır. Karşı karşıya kalınan bu krizle başa çıkmada açık veya uzaktan eğitim uygulamaları yeniden gündeme gelmekle beraber eğitimde kurtarıcı bir kaynak halini almıştır. Bu sebeple milyonlarca birey açık veya uzaktan eğitim yöntemiyle eğitimine devam etmektedir. Türkiye’de de durum dünyayla paralel seyretmektedir (Can, 2020). Yürürlüğe koyulmak zorunda kalan uzaktan eğitim sürecinde neler yaşandığı ele alındığında öğretmenlerin internet bağlantısıyla ilgili yaşanan sıkıntılar, öğrencilerle etkileşime geçme, derslere girilme yüzdesinin az olması, okul yönetiminin baskıcı tutumuyla karşı karşıya kalınması gibi konularda sorunları olduğu belirlenmiştir. Bunlara ek olarak öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinde ortaya çıkması olası bilgi eksikleri konusunda endişeli oldukları, kendilerini bir noktada eksik hissettikleri lakin kendilerini ilerletme imkanları buldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra pandeminin, öğretmenlerin mesleki gelişimleri ve eğitimde teknolojiye yer verilmesi bağlamında olumlu etkilerinin olduğu da göz ardı edilmemelidir (Bakioğlu ve Çevik, 2020).

Uzaktan eğitim sürecine beklenmedik bir şekilde karar verildiğinden dolayı web tabanlı uzaktan eğitim yönteminin eksiklerinin giderilmesi ve daha iyi bir hale getirilmesi adına yöntemdeki aksaklıkların saptanması oldukça önemlidir. Yeni normal olarak adlandırabileceğimiz bu sürece daha iyi uyum sağlayabilmek adına öğrencilerin yöntemle dair fikirlerinin alınması, dönütlerin incelenmesi ve bu süreçte ne gibi beklentileri olduğunun belirlenmesi fayda sağlayacaktır. Bundan hareketle bireylere erişmek için basit yöntemlerin bulunması, belirlenen iletişim kanalları arayıcılığıyla açıklamaların yapılması önem göstermektedir. Zorunlu bir biçimde gündeme gelmiş olsa dahi web tabanlı eğitim faaliyetlerinin ilerleyen süreçte daha fazla gündeme gelerek eğitim yollarından biri olarak yararlanılabilmesi olası bir durum olarak nitelendirilmektedir (Keskin ve Özer Kaya, 2020).

Tutum kişilerin; nesnelere, düşüncelere, kurumlara, yaşanan olaylara ve öteki bireylere dair düşünce, duygu ve davranışlarını şekillendiren yönelimdir. Kişiler pek çok konuda pek çok tutuma sahip olabilirler. Kişinin herhangi bir şeye yönelik tutum oluşturabilmesi adına o nesnenin kişi açısından psikolojik anlamda bir manasının bulunması zorunludur (Çetin, 2012). Tutum en temelde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere 3 kısımdan meydana gelmektedir tutumun 3 boyutlu bir niteliğinin olması okula yönelik tutumu irdelerken de bu 3 katmanı dikkate almamız gerektiğini hatırlatmaktadır (Cheng ve Chan, 2003'den Aktaran: Gülcemal, 2019).

Tutumu meydana getiren bölümlerden biri olan bilişsel boyut, tutum sahibi olunan nesneye dair eldeki bilgiyi ifade etmektedir. Bir öğrencinin öğrenimine devam ettiği okula ilişkin bilgi sahibi olduğu her durum, okula yönelik geliştireceği tutumun bilişsel boyutunu oluşturmaktadır. Örneğin okulun müdürlüğünü yapan müdürden başlayarak okulun boyutu, okulda görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören bireylere dair sahip olunan bilgiler ve okul hakkında düşünülebilecek tüm bilgiler okula dair tutumun bilişsel boyutunu meydana getirmektedir. Tutumu meydana getiren diğer bir boyut duygusal kısımdır, duygusal boyut tutum geliştirilen nesneye karşı duyulan pozitif ve negatif hisleri içermektedir. Örneğin bir öğrenci öğrenim gördüğü okulu aklına getirdiğinde negatif duygulara kapılıyorsa, bu hisler bireyin duygusal boyutta okuluna karşı olumsuz bir tutumu olduğunun belirtisi olarak görülebilir. Bireyleri belli bir takım hareketlere sevk ettiğinden ötürü tutumların son boyutu ise davranışsal kısımdır (Baron ve Byrne, 1987'den Aktaran: Özdemir, 2017).

Gelişen ve değişen dünyada toplum ilerleme gösterdikçe çeşitli iş bölümleri ortaya çıkmaktadır. İş hayatı belirgin noktada uzmanlaşmayı, bu doğrultuda verilecek bilgi ve becerilerinse uzmanlar tarafından aktarımını zaruri kılmaktadır. Bu noktada vatandaşlık sorumluluklarının gerekli hale getirdiği bilgi, beceri ve değerlerin aktarımı adına tüm bireylerin genel eğitim aşamalarından ortak bir biçimde geçirilmesi gerekmektedir. Bahsedilen bu neden eğitim sürecinin okul şeklinde kurumsallaşmasını beraberinde getirmiştir (Fidan, 2012: 6). Bireylere erişme, gerekli hizmetleri sunma ve yöneltmenin uygulanabilmesine imkân tanıyan kurumlar okullardır (Gürkan, 2020). Bloom (1995)'a göre okul, toplumun en önemli parçalarından biri halini almıştır. Tüm dünyada formal ve informal eğitim içerisinde eğitimine devam eden bireylerin eğitiminin büyük bir bölümünün sorumluluğunu okullar almaktadır (Şimşek, 2016: 13).

Öğrenim gören bireylerin bireysel olarak dile getirdikleri, okula dair ilgi ve duyguları okula yönelik tutumlarını şekillendirmektedir. Yapılan çalışmalara göre okula yönelik negatif tutumları olan öğrenciler başarısız olmaktadır. Her geçen gün sürdürülen çalışmalar ise öğrenmeye karşı istekli olan öğrencilerin başarılı olduklarını gözler önüne sermektedir. Özetle düşük seviyede başarı sergileyen öğrenciler ortalama yahut daha üst seviyede başarı gösteren öğrencilere kıyasla, okula dair daha olumsuz bir tutum geliştirmektedirler (Uyan, 2012).

Kariyer kavramı ilk bakışta meslek, başarı, saygınlık ve iş gibi terimleri akla getiren, merkezine bireyi koyan bir kavram olmakla birlikte bireyin hayatını büyük ölçüde çevreleyen bir özelliği de içermektedir (Aras ve Özdemir, 2015). Daha detaylı inceleyecek olursak kariyer, kişinin yaşam rollerinden mesleki ve öteki yaşam görevlerinin etkileşim içerisinde olması, birbirlerine etkide bulunarak meydana getirdiği bütünsel süreç ve ilerleme çizgisinde, bilhassa mesleği ve işi içeren görevlerde ileriye ya da geriye gitme veya durağanlığı bünyesinde bulunduran bir kavramdır. Bu söylenenlerden hareketle kariyerin, kişinin mesleğine dair sürdürdüğü etkinliklerin yanı sıra, boş zamanlarında gerçekleştirdiği etkinlikleri içeren, bireyin tüm rollerini sergilerken meydana getirdiği kendi adaptasyon ve gelişim süreci olduğunu söyleyebiliriz (Yeşilyaprak, 2016).

Kaygı, muhtemel duruma ilişkin endişe duyma hali olarak tanımlanabilir. Tehlikeli bir durum karşısında gösterilen tepki ise korkudur. Korku daha ani ve akut bir tepkiyken, kaygı daha kronik bir durumdur. Psikologlar kaygının “beklenen” boyutunu, korkunun ise “şimdi ve şu an” boyutunu merkeze alırlar. Korku, şu an yaşanan duruma ilişkin bir tehlike arz ederken, kaygı gelecekte yaşanabilecek bir tehdit ile ilintilidir. Bu sebepten ötürü ormanda karşısına ayı çıkan bir kişi korku hissederken, üniversite son sınıf öğrencisi bir birey, mezun olmasının ardından karşılaşabileceği işsizlik durumu nedeniyle kaygılanır. Kaygı ve korkunun ortak noktası ise sempatik sinir sisteminin aktive edilmesidir. Fakat kaygı, orta seviyede bir uyarılmışlığı, korku ise yüksek seviyede uyarılmışlığı beraberinde getirir. Göz ardı edilmemesi gereken, kaygı ve korkunun mutlak kötü olarak nitelendirilmesinin yanlış olduğudur her ikisi de kişinin adaptasyonunu hızlandırıcı bir role sahiptir (Dirik, 2019).

Lise düzeyindeki bireyler eğitim gördükleri yıllarda kariyer planları adına mühim kararlar almaktadır (Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz, 2016). Kariyer gelişimi süreci çocukluk döneminden itibaren oluşum gösteren ve yaşam boyu devamlılığı olan bir süreçtir. Bireylerin bilhassa yükseköğretim ve meslek hayatına geçtiği süreçte ciddi bir role sahiptir. Kişilerin kariyer planlarını yapması açısından 15-24 yaş arası dönem kritik dönem olarak değerlendirilebilir. Bu seneler arasında bireyler kariyerlerine dair tercihlerde bulunurken aile, sosyoekonomik düzey, gelecek endişesi gibi faktörler bireyleri kariyer kaygısına sürüklemektedir (Akbaş ve Okutan, 2019).

Alan yazın taraması yapıldığında Covid-19 fobisinin okula tutum ve kariyer kaygısına etkisini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Covid-19 pandemisi güncel bir konu olduğundan ve toplumları pek çok açıdan etkilediğinden eğitimdeki yansımalarının irdelenmesi oldukça zaruri bir durumdur. Bu perspektiften bakıldığında araştırmanın amacını lise düzeyindeki öğrencilerin korona virüs fobisinin okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına etkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi oluşturmaktadır.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırma Deseni

Lise düzeyindeki öğrencilerin koronavirüs fobisinin, okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına etkisini inceleyen bu çalışmada nicel araştırma türlerinden biri olan betimsel- ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır. Olay ya da olguları olduğu biçimde tasvir eden, irdelenen olay ya da olgulara etkide bulunduğu düşünülmekte olan değişkenlerin etkisini yahut ilişki seviyesini olduğu biçimde sergilemeyi amaç edinen araştırmalar, betimsel-ilişkisel tarama türünde yürütülen çalışmalar olarak nitelendirilmektedir (Kaya, Balay ve Göçen, 2012). Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de eğitim görmekte bulunan lise düzeyindeki öğrenciler meydana getirmektedir.

1.2. Evren Örneklem

Araştırmaya Türkiye’de öğrenim görmekte bulunan 252’si kadın (%74,3), 89’u erkek (%25.2) 19 ilden (İstanbul, İzmir, Aydın, Ankara, Bilecik, Şanlıurfa, Gaziantep, Kocaeli, Adıyaman, Çankırı, Edirne, Zonguldak, Çanakkale, Sakarya, Antalya, Muğla, Bursa, Eskişehir, Balıkesir) hazırlık, 9,10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde eğitim görmekte bulunan toplam 341 tane lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 3 (%0,87) tanesi hazırlık sınıfı, 91 (%26,6) tanesi 9. sınıf, 62 (%18,18) tanesi 10. sınıf, 85 (%24,92) tanesi 11. sınıf, 100 (%29,32) tanesi ise 12. sınıf düzeyinde eğitim görmektedir.

1.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılması planlanan veri toplama araçlarına dair gerekli izinlerin alınmasının ardından pandemi süreci de göz önünde bulundurularak gerekli tedbirler kapsamında online platformda ölçek formları düzenlenmiş, düzenlenen formlarının gönüllülük esasına dayalı bir biçimde doldurulması sayesinde veri toplama süreci yürütülmüştür.

1.4. Veri Toplama Araçları

1.4.1. Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği (KFÖ)

Koronavirüs-19 fobisi ölçeği İbrahim Arpacı, Kasım Karataş ve Mustafa Baloğlu taraflarınca 2020 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı, koronavirüse yönelik gelişebilecek fobiyi irdelemektir. Ölçek 12-92 yaş arasındaki bireylere uygulanabilmektedir. 5’li likert (Kesinlikle Katılmıyorum- Katılmıyorum- Kararsızım- Katılıyorum- Kesinlikle Katılıyorum) tipinde geliştirilen ölçek, 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek; psikolojik alt boyut (1, 5, 9, 13, 17 ve 20. maddeler), somatik alt boyut (2, 6, 10, 14 ve 18. maddeler), sosyal alt boyut (3, 7, 11, 15 ve 19. maddeler) ve ekonomik alt boyut (4, 8, 12 ve 16. Maddeler) olmak üzere 4 alt boyuttan meydana gelmektedir. Ölçeğin puan ranjı 20 ile 100 arasında değişebilmektedir. Ölçeğin puanlamasında her bir alt boyuta verilerin cevaplar alt boyut puanlarını, tüm alt boyutlardan alınan toplam puan ise toplam C19P-S puanını meydana getirmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan alt boyutlarda ve koronafobideki yüksekliği ifade etmektedir. Ölçek geliştirilme sürecinde verilere uygulanan doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin 4 boyutlu yapısını destekler niteliktedir.

Ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0,63 ile 0,81 arasında değişkenlik göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa kat sayısı 0,926 bulunmakla beraber alt boyutların Cronbach Alfa kat sayıları sırasıyla 0,876, 0,899, 0,903 ve 0,851 bulunmuştur. Sonuç olarak bu değerler, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin önemli kanıtlar sunmaktadır (Arpacı, Karataş ve Baloğlu, 2020).

1.4.2. Okula Yönelik Tutum Ölçeği (OYTÖ)

Okula yönelik tutum ölçeği, Devrim Alıcı tarafından 2013 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı öğrencilerin okula yönelik ilgi ve düşünceleri hakkında bilgi sahibi olmaktır. 5’li likert (Kesinlikle Katılmıyorum- Katılmıyorum- Kararsızım- Katılıyorum- Kesinlikle Katılıyorum) tipinde geliştirilen ölçek, 20 maddeden meydana gelmektedir. Analizler sonucunda ölçeğin tek boyutlu, üç bileşenli bir yapısı olduğuna ulaşılmıştır. Bu üç bileşen; benimseme, okul iklimi ve okul çekiciliğidir. Ölçekte ters maddeler bulunmaktadır yer alan maddelerden; 1, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18 nolu maddeler olumlu 2, 3, 8, 9, 10, 11, 19 ve 20 nolu maddeler olumsuz maddelerdir. Ölçekten alınabilecek puan ranjı 20 ile 100 arasında değişebilmektedir. Olumlu maddelerin yanıtlarında “Kesinlikle Katılıyorum” ifadesinden “Katılmıyorum” ifadesine doğru 1’den 5’e kadar bir puanlama yapılırken, olumsuz maddelerin yanıtlarında “Katılmıyorum” ifadesinden “Kesinlikle Katılıyorum” ifadesine doğru 1’den 5’e kadar puanlama yapılmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa kat sayısı 0,907 bulunmakla beraber alt bileşenlere ilişkin Cronbach Alfa kat sayıları sırasıyla; 0,871, 0,813 ve 0,786 bulunmuştur. Bu değerler doğrultusunda ölçeğin genel manada da alt bileşenleri bağlamında da tutarlı ölçümler yaptığı görülmektedir. Ölçeğin 3 bileşenli tek faktörlü yapısının geçerliliğine dair kanıt sağlayabilmek adına gerçekleştirilen t-testleri sonucunda doğrulayıcı faktör analizindeki tüm faktör yükleri istatistiksel bağlamda manidar ($p<0,05$) olarak saptanmıştır (Alıcı, 2013).

1.4.3. Kariyer Kaygısı Ölçeği (KKÖ)

Kariyer kaygısı ölçeği, Hicran Çetin Gündüz ve Funda Nalbantoğlu Yılmaz taraflarınca 2016 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin amacı, lise düzeyinde öğrenim görmekte bulunan bireylerin mesleki gelişim süreçlerine dair yaşamakta oldukları kariyer kaygısını belirlemektir. 5’li likert (Hiç Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4) Ve Tamamen Katılıyorum (5)) tipinde geliştirilen ölçek, 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin puan ranjı 14 ile 70 arasında değişebilmektedir. Ölçeğin 2 alt boyutu bulunmaktadır bu alt boyutlar, aile etkisinden kaynaklanan kaygılar alt boyutu ve mesleki tercihe yönelik kaygılar alt boyutudur. Aile etkisinden kaynaklanan kaygılar alt boyutunda öğrencilerin kariyerlerine yönelik aldığı kararlarda (okul tercihi ve tercih edilen meslek gibi) ailenin olası etkisine yönelik yaşamakta olduğu kaygılar yer almaktadır. Diğer alt boyutta ise kişinin gelecekte tercih etmeyi planladığı mesleğe dair genel kaygıları ölçen maddeler yer almaktadır. Alt boyutlardan elde edilen puanın yüksekliği bireyin o alt boyuta dair özellikleri bulundurduğu anlamına gelmektedir. Ölçek ayrıyeten bireyin kaygı puanını da vermektedir.

Ölçek geliştirilmesi sürecinde değişkenlik gösteren çalışma gruplarından ulaşılan verilere açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA sonrasında elde edilen bulgular ölçeğin iki boyutlu yapısını doğrular niteliktedir. Ölçeğin Cronbach Alfa içtutarlık kat sayısı sırası ile .742 (aile etkisinden kaynaklanan kaygılar) ve .792 (mesleki tercihe yönelik kaygılar) olarak bulunmuştur ($\chi^2 /sd=2.518$, RMSEA=0.067, CFI=0.95, NFI=0.92, NNFI=0.94, SRMR=0.055, GFI=0.92 ve AGFI=0.90). Ölçekte bulunan maddelerin faktör yükleri .31 ile .88 arasında değişkenlik göstermektedir (Çetin Gündüz ve Nalbantoğlu Yılmaz, 2016).

1.5. Cronbach Alpha Katsayıları: Araştırmada yapılan ölçümler doğrultusunda ölçeklerin Cronbach Alpha Katsayıları; Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği'nin 0,909, Okula Yönelik Tutum Ölçeği'nin 0,923 ve Kariyer Kaygısı Ölçeği'nin 0,928 olarak hesaplanmıştır.

1.6. Verilerin Analizi

Araştırmacı tarafından online platformda toplanan 341 adet ölçek yanıtı, SPSS 26 (Statistical Programme for Social Sciencies) paket programı kullanılarak Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi'nde görev yapmakta bulunan Prof. Dr. Uğur Gürgan tarafından analiz edilmiştir. Toplanan veriler neticesinde verilerin normallik dağılımı incelenmiş, normal dağılım gösterdiklerine kanaat getirilmesinin ardından parametrik test istatistikleri uygulanmıştır. Alt problemlerin istatistiksel işlemleri aşamasında hipotez testleri (ikili değişkenlerde t-testi, çoklu değişkenlerde ise Anova testi) uygulanmıştır. Araştırmada yer verilen Koronavirüs-19 Fobisi Ölçeği, Okula Yönelik Tutum Ölçeği ve Kariyer Kaygı ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişkiyi incelemek adına korelasyon analizi yapılmıştır.

2. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen araştırma bulguları alt problemlere göre sırayla açıklanacaktır.

Alt Problem 1: Covid Fobi, Okul Tutum ile Kariyer Kaygı Puanları Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 1a: Covid Fobi puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 1: Cinsiyete Göre Covid Fobi Puanları t Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	p
Covid Fobi	Kadın	252	51,18	13,72	4,18	339	,000*
	Erkek	89	44,13	13,57	4,20		

*p<.01

Covid Fobi puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre cinsiyete göre, Covid Fobi puan ortalamaları arasında erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < .01$). Kadınların Covid Fobi puan ortalaması 51.18, erkeklerin Covid Fobi puan ortalaması ise 44,13'tür (Tablo 1).

Alt Problem 1b: Okul Tutum puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 2: Cinsiyete Göre Okul Tutum Puanları t Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	p
Okul Tutum	Kadın	252	76,75	13,92	4,771	339	,000*
	Erkek	89	68,18	16,31	4,423		

* $p < .01$

Tablo 2'de betimlendiği üzere Okul Tutum puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre, cinsiyete göre Okul tutum puan ortalamaları arasında kadınların lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < .01$). Kadınların Okul Tutum puan ortalaması 76.75, erkeklerin puan ortalaması ise 68.18'dir.

Alt Problem 1c: Kariyer Kaygı puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 3: Cinsiyete Göre Kariyer Kaygı Puanları t Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	p
Kariyer Kaygı	Kadın	252	42,47	13,16	2,314	339	,021*
	Erkek	89	38,67	13,75	2,266		

* $p < .05$

Tablo 3'te de görüldüğü gibi kariyer kaygı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi analizi sonucuna göre kariyer kaygı puan ortalamaları arasında cinsiyete göre erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < .05$). Erkeklerin Kariyer Kaygı puan ortalaması 38.67, kadınların puan ortalaması 42.47'dir.

Alt Problem 2: Covid Fobi, Okul Tutum ile Kariyer Kaygı ve alt puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Alt Problem 2a: Covid Fobi C Sosyal alt puanları sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Covid Fobi C Sosyal alt puanlarının sınıf düzeyine göre; hazırlık sınıfındaki 3 kişinin puan ortalaması 19, 9. sınıfta okuyan 91 kişinin puan ortalaması 12.56, 10. sınıfta okuyan 62 kişinin puan ortalaması 13.95, 11. sınıfta okuyan 85 kişinin puan ortalaması 12.76, 12. sınıfta okuyan 100 kişinin puan ortalaması 13.13'tür.

Tablo 4: Covid Fobi C Sosyal Alt Puanları Sınıf Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi C Sosyal	Gruplar Arası	185,484	4	46,371	2,310	,05*	H-9, H-11,
	Gruplar İçi	6745,877	336	20,077			H-12
	Toplam	6931,361	340				

*p<.05

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi C Sosyal puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise hazırlık sınıfında okuyanlar (H) (X=19) ile dokuzuncu (X=13.95), on birinci (X=12.56), on ikinci sınıfta okuyan öğrenciler (X=13.13) arasında hazırlık sınıfında okuyanların aleyhine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Alt Problem 3: Covid Fobi, Okul Tutum ile Kariyer Kaygı ve Alt Puanları Arasında Anlamlı Bir İlişki Var mıdır?

Tablo 5: Covid Fobi, Okul Tutum ile Kariyer Kaygı Arasındaki Korelasyon Analizi Sonucu

	Covid Fobi	Okul Tutum	Kariyer Kaygı
Covid Fobi	1	,144*	,25*
Okul Tutum	,144*	1	-0,94
Kariyer Kaygı	,25*	-0,94	1

*p<.01

Covid Fobi, Okul Tutum, ile Kariyer Kaygı ve alt puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda Covid Fobi ile Okul Tutum puanları arasında düşük düzeyde anlamlı bir korelasyon bulunmuştur ($r=.144$; $p<.01$). Ayrıca Covid Fobi ile Kariyer Kaygı puanları ile arasında düşük düzeyde anlamlı bir korelasyon bulunmuştur ($r=.25$; $p<.01$).

Kariyer Kaygı puanları ile Okul Tutum puanları arasında ise anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır ($r=-.094$; $p>.01$).

Alt Problem 4: Algılanan Fiziksel Sağlık Puanları Cinsiyete Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Tablo 6: Cinsiyete Göre Algılanan Fiziksel Sağlık Puanları t Testi Sonucu

	Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	p
Algılanan Fiziksel Sağlık	Kadın	252	3,67	,888	-2,534	339	,012*
	Erkek	89	3,94	,884			

* $p<.05$

Algılanan fiziksel sağlık puanlarının, cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklem t testi sonucuna göre Algılanan Fiziksel Sağlık puan ortalamaları arasında erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<.05$). Kadınların Algılanan fiziksel sağlık puan ortalaması 3,67, erkeklerin puan ortalaması ise 3,94'tür.

Alt Problem 5: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı Puanları Algılanan Fiziksel Sağlık Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 5a: Covid Fobi puanları Algılanan Fiziksel Sağlık puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 7: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Fiziksel Sağlık Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	2267,850	4	566,963	2,955	,020*	1-5
	Gruplar İçi	64477,006	336	191,896			
	Toplam	66744,856	340				

* $p<.05$

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan fiziksel sağlığa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise her zaman kendini fiziksel olarak sağlıklı bulanlar ($X=46.09$) ile hiçbir zaman kendini fiziksel olarak sağlıklı bulmayanlar ($X=64.50$) arasında, her zaman kendimi fiziksel olarak sağlıklı bulurum diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,955$; $p<.05$).

Alt Problem 5b: Kariyer Kaygı puanları Algılanan Fiziksel Sağlık puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 8: Kariyer Kaygı Puanlarının Algılanan Fiziksel Sağlık Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kariyer Kaygı	Gruplar Arası	4637,521	4	1159,380	6,336	,000*	1-5, 3-4, 3-5
	Gruplar İçi	56399,605	336	16,856			
	Toplam	61037,126	340				

*p<.01

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Kariyer Kaygı puanlarının algılanan fiziksel sağlık puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise her zaman kendini fiziksel olarak sağlıklı bulanlar (X=37,63) ile hiçbir zaman kendini fiziksel olarak sağlıklı bulmayanlar (X=62,67) ve bazen kendini fiziksel olarak sağlıklı bulanlar (X=44,95) arasında, her zaman kendimi fiziksel olarak sağlıklı bulurum diyenlerin lehine, bazen kendini fiziksel olarak sağlıklı bulanlar (X=44,95) ile sık sık kendini fiziksel olarak sağlıklı bulanlar (X=39,55) arasında sık sık kendimi sağlıklı bulurum diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=6,336; p<.05).

Alt Problem 6: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı Puanları Algılanan Öz Değer Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 6a: Okul Tutum puanları Algılanan Öz Değer puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 9: Okul Tutum Puanlarının Algılanan Öz Değer Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Okul Tutum	Gruplar Arası	7709,440	4	1927,360	9,366	,000*	1-2, 1-3,
	Gruplar İçi	69141,721	336	205,779			1-4, 1-5
	Toplam	76851,161	340				

*p<.01

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Okul Tutum puanlarının algılanan öz değer puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise hiçbir zaman kendini değerli biri olarak nitelendirmeyenler ($X=56,82$) ile kendini nadiren ($X=69,80$), bazen ($X=72,25$), sık sık ($X=73,82$) ve her zaman ($X=79,69$) değerli biri olarak nitelendirenler arasında, hiçbir zaman kendimi değerli biri olarak nitelendirmem diyenlerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=9,366$; $p<.05$).

Alt Problem 6b: Kariyer Kaygı puanları Algılanan Öz Değer puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 10: Kariyer Kaygı Puanlarının Algılanan Öz Değer Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kariyer Kaygı	Gruplar Arası	4280,749	4	1070,187	6,336	,000*	1-5, 2-5
	Gruplar İçi	56756,377	336	168,918			
	Toplam	61037,126	340				

* $p<.01$

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Kariyer Kaygı puanlarının algılanan öz değer puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise kendini her zaman ($X=37,49$) değerli biri olarak nitelendirenler ile kendini hiçbir zaman kendini değerli biri olarak nitelendirmeyenler ($X=52,27$) ve kendini nadiren ($X=47,03$) değerli biri olarak nitelendirenler arasında her zaman ($X=37,49$) kendimi değerli biri olarak nitelendiririm diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=6,336$; $p<.05$).

Alt Problem 7: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı Puanları Algılanan Problem Çözme Becerisi Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 7a: Covid Fobi puanları Algılanan Problem Çözme Becerisi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 11: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Problem Çözme Becerisi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	2541,382	4	635,346	3,325	,011*	1-3, 1-5, 2-5
	Gruplar İçi	64203,474	336	191,082			
	Toplam	66744,856	340				

* $p<.05$

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan problem çözme becerisi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise bir sorunla karşılaştığında hiçbir zaman ($X=45,00$) bu durumu çözmek konusunda endişelenmeyenler ile bir sorunla karşılaştığında nadiren ($X=50,45$) bu durumu çözmek konusunda endişelenenler ve bir sorunla karşılaştığında her zaman ($X=54,43$) endişelenenler arasında bir sorunla karşılaştığında hiçbir zaman ($X=45,00$) bu durumu çözmek konusunda endişelenmem diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=3,325$; $p<.05$).

Alt Problem 7b: Kariyer Kaygı puanları Algılanan Problem Çözme Becerisi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 12: Kariyer Kaygı Puanlarının Algılanan Problem Çözme Becerisi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kariyer Kaygı	Gruplar Arası	3066,315	4	766,59	4,443	,002*	1-5, 2-5,
	Gruplar İçi	57970,811	336	172,532			3-5, 3-4
	Toplam	66744,856	340				

* $p<.05$

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Kariyer Kaygı puanlarının algılanan problem çözme becerisi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise bir sorunla karşılaştığında her zaman ($X=46,71$) endişelenenler ile bir sorunla karşılaştığında hiçbir zaman ($X=36,85$) endişelenmeyenler, bir sorunla karşılaştığında nadiren ($X=39,95$) ve bazen ($X=40,12$) bu durumu çözmek konusunda endişelenenler arasında bir sorunla karşılaştığında hiçbir zaman ($X=36,85$) bu durumu çözmek konusunda endişelenmem diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna ek olarak bir sorunla karşılaştığında bazen ($X=40,12$) bu durumu çözmek konusunda endişelenenler ile sorunla karşılaştığında sık sık ($X=46,71$) bu durumu çözmek konusunda endişelenenler arasında bazen bir sorunla karşılaştığında bu durumu çözmek konusunda endişelenmem diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=4,443$; $p<.05$).

Alt Problem 8: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı Puanları Algılanan Kendini İfade Edebilme Becerisi Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 8a: Covid Fobi puanları Algılanan Kendini İfade Edebilme Becerisi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 13: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Kendini İfade Edebilme Becerisi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	2596,244	4	649,061	3,400	,01*	1-3, 1-5, 2-5
	Gruplar İçi	64148,612	336	190,918			
	Toplam	66744,856	340				

*p<.01

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan kendini ifade edebilme becerisi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise istediklerini arkadaşlarına hiçbir zaman (X=59,11) rahatlıkla ifade edemeyenler ile istediklerini arkadaşlarına bazen (X=45, 13) rahatlıkla ifade edebilenler ve istediklerini arkadaşlarına her zaman (X=47,84) rahatlıkla ifade edebilenler arasında, istediklerimi arkadaşlarıma hiçbir zaman (X=59,11) rahatlıkla ifade edemem diyenlerin aleyhine, istediklerini arkadaşlarına nadiren (X=45,13) rahatlıkla ifade edebilenler ile istediklerini arkadaşlarına her zaman (X=47,84) rahatlıkla ifade edebilenler arasında istediklerimi arkadaşlarıma nadiren (X= 45,13) rahatlıkla ifade edebilirim diyenlerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=3,400; p<.01).

Alt Problem 8b: Kariyer Kaygı puanları Algılanan Kendini İfade Edebilme Becerisi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 14: Kariyer Kaygı Puanlarının Algılanan Kendini İfade Edebilme Becerisi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kariyer Kaygı	Gruplar Arası	1915,167	4	478,792	2,721	,030*	1-4, 1-5,
	Gruplar İçi	59121,959	336	175,958			2-5
	Toplam	61037,126	340				

*p<.05

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Kariyer Kaygı puanlarının algılanan kendini ifade edebilme becerisi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise istediklerini arkadaşlarına hiçbir zaman ($X=50,56$) rahatlıkla ifade edemeyenler ile istediklerini arkadaşlarına sık sık ($X=41,45$) rahatlıkla ifade edebilenler ve istediklerini arkadaşlarına her zaman ($X=39,36$) rahatlıkla ifade edebilenler arasında istediklerimi arkadaşlarıma hiçbir zaman ($X=50,56$) rahatlıkla ifade edemem diyenlerin aleyhine, istediklerini arkadaşlarına nadiren ($X=45,61$) rahatlıkla ifade edebilenler ile istediklerini arkadaşlarına her zaman ($X=39,36$) rahatlıkla ifade edebilenler arasında istediklerimi arkadaşlarıma nadiren rahatlıkla ifade edebirim diyenlerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,721$; $p<.05$).

Alt Problem 9: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı Puanları Algılanan Yılmazlık Düzeyi Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 9a: Covid Fobi puanları Algılanan Yılmazlık Düzeyi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 15: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Yılmazlık Düzeyi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	2191,524	4	547,881	2,582	,024	4-5
	Gruplar İçi	64553,332	336	192,123			
	Toplam	66744,856	340				

* $p<.05$

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan yılmazlık düzeyi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise engellerin sık sık ($X=46,61$) onları iyiye götüreceğine inanlar ile engellerin her zaman ($X=53,28$) onları iyiye götüreceğine inanlar arasında, engellerin beni sık sık ($X=46,61$) beni daha iyiye götüreceğine inanırım diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=2,582$; $p<.05$).

Alt Problem 9b: Okul Tutum puanları Algılanan Yılmazlık Düzeyi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 16: Okul Tutum Puanlarının Algılanan Yılmazlık Düzeyi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Okul Tutum	Gruplar Arası	3593,521	4	898,380	4,120	,003*	1-4, 1-5,
	Gruplar İçi	73257,640	336	218,029			3-4, 3-5
	Toplam	76851,161	340				

*p<.05

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Okul Tutum puanlarının algılanan yılmazlık düzeyi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise engellerin hiçbir zaman (X=65,45) onları iyiye götüreceğine inanmayanlar ile engellerin sık sık (X=76,63) onları iyiye götüreceğine inanlar ve engellerin her zaman (X=77,60) onları iyiye götüreceğine inanlar arasında engellerin beni hiçbir zaman (X=65,45) beni iyiye götüreceğine inanmam diyenlerin aleyhine; engellerin bazen (X=71,99) onları daha iyiye götüreceğine inanlar ile engellerin sık sık (X=76,63) onları iyiye götüreceğine inanlar ve engellerin her zaman (X=77,60) onları iyiye götüreceğine inanlar arasında engellerin bazen (X=71,99) beni iyiye götüreceğine inanırım diyenlerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=4,120; p<.05).

Alt Problem 9c: Kariyer Kaygı puanları Algılanan Yılmazlık Düzeyi puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 17: Kariyer Kaygı Puanlarının Algılanan Yılmazlık Düzeyi Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Kariyer Kaygı	Gruplar Arası	4375,550	4	1093,888	6,487	,000	1-4, 2-4,
	Gruplar İçi	56661,576	336	168,636			3-4, 2-5, 3-5
	Toplam	61037,126	340				

*p<.01

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Kariyer Kaygı puanlarının algılanan yılmazlık düzeyi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise engellerin sık sık (X=36,99) onları iyiye götüreceğine inanlar ile engellerin hiçbir zaman (X=46,30) onları iyiye götüreceğine inanmayanlar, engellerin nadiren (X=46,20) onları daha iyiye götüreceğine inanlar ve engellerin bazen (X=44,45) onları daha iyiye götüreceğine inanlar arasında engellerin sık sık (X=36,99) beni daha iyiye götüreceğine inanırım diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna ek olarak engellerin her zaman (X=40,06) onları iyiye götüreceğine inanlar ile engellerin nadiren (X=71,99) onları iyiye götüreceğine inanlar ve engellerin bazen (X=44,45) onları daha iyiye götüreceğine inanlar arasında engellerin her zaman (X=40,06) beni daha iyiye götüreceğine inanırım diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=6,487; p<.01).

Alt Problem 10: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı Puanları Algılanan Dezenfekte Alışkanlığı Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 10a: Covid Fobi puanları Algılanan Dezenfekte Alışkanlığı puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 18: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Dezenfekte Alışkanlığı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	5999,045	4	1499,761	8,296	,000	1-3, 1-4, 1-5,
	Gruplar İçi	60745,812	336	180,791			2-4, 2-5, 3-4,
	Toplam	66744,856	340				3-5

*p<.05

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan dezenfekte alışkanlığı puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise hiçbir zaman (X=38,53) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte etmeyenler ile bazen (X=42,60) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler, sık sık (X= 51,96) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ve her zaman (X=52,30) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler arasında hiçbir zaman (X=38,53) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte etmem diyenlerin lehine, nadiren (X=42,60) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ile sık sık (X=51,96) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ve her zaman (X=52,30) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler arasında nadiren (X=42,60) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte ederim diyenlerin lehine, bazen (X=46,86) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ile her zaman (X=52,30) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler arasında bazen (X=46,86) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte ederim diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=8,296; p<.05).

Alt Problem 10b: Okul Tutum puanları Algılanan Dezenfekte Alışkanlığı puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 19: Okul Tutum Puanlarının Algılanan Dezenfekte Alışkanlığı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Okul Tutum	Gruplar Arası	4756,788	4	1189,197	5,542	,000	1-4, 1-5,
	Gruplar İçi	72094,374	336	214,567			2-4, 2-5, 3-5
	Toplam	76851,161	340				

*p<.05

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Okul Tutum puanlarının algılanan dezenfekte alışkanlığı puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise hiçbir zaman (X=67,16) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte etmeyenler ile sık sık (X= 77,00) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ve her zaman (X=77,04) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler arasında hiçbir zaman (X=67,16) dışarıdan getirdiğim eşyaları dezenfekte etmem diyenlerin aleyhine, her zaman (X=77,04) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ile nadiren (X=66,74) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler ve bazen (X=72,63) dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte edenler arasında her zaman (X=77,04) dışarıdan getirdiğim eşyaları dezenfekte ederim diyenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (F=5,552; p<.05).

Alt Problem 11: Covid Fobi, Okul Tutum ve Kariyer Kaygı puanları Algılanan Toplu Alan Kaygısı puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 20: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Toplu Alan Kaygısı Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	6946,997	4	1736,749	9,759	,000	1-3, 1-4, 1-5,
	Gruplar İçi	59797,859	336	177,970			2-4, 2-5, 3-5
	Toplam	66744,856	340				

*p<.05

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan toplu alan kaygısı puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde hiçbir zaman ($X=42,44$) kaygılanmayanlar ile kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde bazen ($X=48,50$) kaygılananlar, kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde sık sık ($X=51,47$) kaygılananlar ve kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde her zaman ($X=55,62$) kaygılananlar arasında kalabalık ortamlarda bulunduğumu düşündüğümde hiçbir zaman ($X=42,44$) kaygılanmam diyenlerin lehine, kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde nadiren ($X=45,31$) kaygılananlar ile kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde sık sık ($X=51,47$) kaygılananlar ve kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde her zaman ($X=55,62$) kaygılananlar arasında kalabalık ortamlarda bulunduğumu düşündüğümde nadiren ($X=45,31$) kaygılananım diyenlerin lehine, kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde bazen ($X=48,50$) kaygılananlar ile kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde her zaman ($X=55,62$) kaygılananlar arasında kalabalık ortamlarda bulunduğumu düşündüğümde her zaman ($X=55,62$) kaygılananım diyenlerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=9,759$; $p<.05$).

Alt Problem 12: Covid Fobi Puanları Algılanan Kaybetme Korkusu Puanlarına Göre Anlamlı Farklılık Göstermekte midir?

Alt Problem 12a: Covid Fobi puanları Algılanan Kaybetme Korkusu puanlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 21: Covid Fobi Puanlarının Algılanan Kaybetme Korkusu Puanlarına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Covid Fobi	Gruplar Arası	3595,055	4	898,764	4,782	,001	2-5, 3-5, 4-5
	Gruplar İçi	63149,801	336	187,946			
	Toplam	66744,856	340				

* $p<.05$

Yapılan tek yönlü Varyans Analizi sonucunda Covid Fobi puanlarının algılanan kaybetme korkusu puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonucuna göre ise sevdiğine zarar geleceğinden her zaman ($X=50,05$) endişelenenler ile, sevdiğine zarar geleceğinden nadiren ($X=36,50$) endişelenenler, sevdiğine zarar geleceğinden bazen ($X=44,08$) endişelenenler ve sevdiğine zarar geleceğinden sık sık ($X=45,37$) endişelenenler arasında sevdiğime zarar geleceğinden her zaman ($X=50,05$) endişelenirim diyenlerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=4,782$; $p<.05$).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

2019 yılından bu yana hayatımızda büyük ölçüde etkili olan Koronavirüs pandemisi, insanlığı pek çok açıdan sınırlandırmıştır. Türkiye’de ilk vakanın görülmesinin ardından yürürlüğe giren kısıtlamalarla birlikte pandemi, ülkemizde hayatın pek çok alanında hareket alanımızı daraltmış, her yaştan bireyde yıpranmalara neden olmuştur. Yapılan araştırmanın odak noktası eğitim olsa da Koronavirüs; politika, turizm, sağlık ve sosyal yaşam gibi pek çok alanda ciddi hasarlara ve aksamalara yol açmıştır. Eğitim, gelişim sürecinin mihenk taşıdır. 21. yüzyıl “Bilişim Çağı” olarak nitelendirilmektedir. Her an değişen ve gelişen aynı hızda küreselleşen dünyaya uyum sağlamak adına bilgiye erişmenin yolu kolaylaştırılmalıdır. Bu perspektiften bakıldığında eğitimde meydana gelen yenilikler takip edilmeli, her bireye ilgileri doğrultusunda bilgiye erişim imkânı sağlanmalıdır. Modern dünyada ülkelerin farkına vardıkları en önemli olgu, asıl gücün fiziksel güçten ziyade eğitim verilmiş bir insanın beyininde olduğudur. Gelişmekte olan bir ülke olmamız, eğitimde meydana gelen değişimlere ayak uydurmamızı zaruri kılmaktadır.

Ülkemizde uzaktan eğitim faaliyetleri 1950’li yıllara kadar yalnızca fikir seviyesinde gerçekleştirilmiş olsa da 1950’li yıllardan itibaren uygulamaya dönük önemli adımlar atılmış 1900’lü yılların sonunda gelişim aşamasını tamamlayarak Türkiye’de eğitim ana akımının bir parçası haline bürünmüştür. Eğitimde fırsat eşitliği Türk Milli Eğitimi’nin temel ilkelerinden biridir. Uzaktan eğitim neticesinde de tüm kademelerde bir fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu sayede eğitim bir lüks halinden çıkarak geniş kitlelere eğitim imkânı sağlanmıştır.

Pandemi sürecinin başından bu yana tedbirler gereği eğitim uzaktan yürütülmüştür. Pandeminin getirdiği kısıtlamalara ek olarak bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine ve sosyalleşmelerine imkân tanıyan kurumlar olan okullardan uzak kalmaları, öğrencilerin okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına; açıklanan vaka ve ölüm sayıları ise ölüm korkusu, Koronavirüs korkusu gibi fobi durumlarına etkide bulunmuş olabilir. Yapılan bu çalışmada kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden daha fazla Covid-19’dan korktukları görülmüştür. Bundan hareketle lise düzeyinde kız öğrencilerin Koronavirüs-19 fobisi geliştirmeye daha yatkın oldukları söylenebilir. Bu bulguya paralel bir biçimde algılanan fiziksel sağlık puanlarında da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bir diğer deyişle erkek öğrencilerin kendilerini kız öğrencilere göre fiziksel olarak daha sağlıklı bulduklarına ulaşılmıştır. Covid Fobi puanlarının da algılanan fiziksel sağlığa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bilişsel davranışçı terapi yaklaşımında da ifade edildiği gibi olayların aksine olayları nasıl algıladığımız önemlidir, olumsuz düşüncelerimizi değiştirmeden davranışlarımızı ve temel inançlarımızı değiştirmek mümkün olmamaktadır. Araştırmanın bu bulgusu da göstermektedir ki fiziksel sağlığa ilişkin olumsuz düşünceye sahip bireyler Covid 19’a karşı kendilerini savunmasız hale getirebilirler. Araştırmadan hareketle ulaşılan bir diğer sonuca göre kendini fiziksel anlamda sağlıklı bulunan bireylerin kaygı düzeylerinin diğerlerine oranla daha düşük olduğu söylenebilir.

Lise düzeyindeki bireylerin Okula Yönelik Tutum Ölçeği (OYTÖ) ve Kariyer Kaygı Ölçeği (KKÖ)'nden aldıkları puanlar incelendiğinde 2 ölçekte de cinsiyete ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla okula yönelik daha olumlu bir tutuma sahip olduğu görülürken, kariyerlerine yönelik daha çok kaygı duydukları görülmüştür. Nitekim bu bulgu Kaçan Softa, Ulaş Karaahmetoğlu ve Çabuk (2015) tarafından yapılan çalışmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Lise öğrencilerine yönelik yürüttükleri çalışmanın bulgularına göre kız öğrencilerin kaygı düzeylerinin erkek öğrenciler göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Lise öğrencilerinin OYTÖ ve KKÖ puanlarının algılanan öz değer puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kendini değerli biri olarak nitelendiren bireylerin okula yönelik daha olumlu bir tutum geliştirmesinin yanında kariyerlerine ilişkin de daha az kaygı duydukları görülmüştür. Bir diğer ifadeyle kendine değer veren bireylerin kaygı gibi olumsuz bir duygu ile okulda karşılaştıkları olumsuz durumlarla başa çıkmakta daha başarılı oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin KFÖ ve KKÖ puanlarının algılanan problem çözme becerisi puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Problem çözme becerisi daha yüksek olan bireylerin Covid-19'a yakalanma riskleri daha düşük olabilir. Aynı zamanda problem çözme becerisi yüksek olan bireyler kariyerleri adına daha az kaygı yaşamaktadır. Çünkü kariyer kaygısı yaşadıklarında bu durumu çözümleyebilmekte, sahip oldukları beceriyi işleyişe koymaktadırlar. Yıldırım, Hacıhasanoğlu, Karakurt ve Türkleş (2011) taraflarınca yapılan çalışma da bu bulguyu doğrular niteliktedir. Düzenli ders çalışan ve okul başarısını daha iyi değerlendiren bireylerin problem çözme becerisi algılarının daha iyi olduğu görülmüştür. Okul başarısı, kariyer kaygısında büyük oranda azaltıcı etkisi bulunan bir faktördür. Problem çözme becerisi yüksek olan bireyler okul başarısını da bir kriter olarak belirlediklerinde daha az kaygı yaşamaları kaçınılmaz bir hal almaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre algılanan kendini ifade edebilme becerisi puanları KFÖ puanlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kendini ifade etmekte daha az zorluk çeken bireylerin Covid-19'a karşı daha avantajlı bir hale geldiği, yakalanma risklerinin düşük olduğu söylenebilir.

Algılanan yılmazlık düzeyleri puanlarının KFÖ, OYTÖ ve KKÖ puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Algılanan yılmazlık düzeyleri yüksek olan bireylerin Covid-19'dan daha az korktukları görülmüştür. Çünkü bu bireyler engellerin onları daha iyiye götüreceğine inanmaktadırlar bu bağlamda Covid-19'u da bir engel olarak niteleyecek olursak oldukça tutarlı bir bulgu olduğunu söyleyebiliriz. Benzer perspektifte okulda karşılaştıkları engelleri aşmakta diğer bireylere oranla daha avantajlı olduklarından algılanan yılmazlık düzeyi yüksek olan bireylerin okula yönelik olumlu bir tutum geliştirmeleri olağan bir durumdur.

Akman, Abaslı ve Polat (2018) yürüttükleri çalışmada problem çözme becerileri, yılmazlık özelliği ve duygusal özerkliğin öğrencilere kazandırılmasının ehemmiyeti üzerinde durmuştur. Belirtilen özellikleri barındıran bireylerin yaşamlarını düzenleme özelliğine sahip olduğu, sosyal yeterlilik ve benlik duygularının da gelişmiş olduğu görülmektedir. Sahip oldukları düzenleme becerileri ve sosyal yeterlilikleri bu bireylerin kariyer kaygısı yaşamalarını engelleyici bir faktör olabilir. Nitekim bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre algılanan yılmazlık düzeyi yüksek olan bireyler daha az kariyer kaygısı yaşamaktadırlar.

Algılanan dezenfekte alışkanlığı puanlarının KFÖ puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Hiçbir zaman dışarıdan getirdiğim eşyaları dezenfekte etmem diyenlerin Covid Fobi puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Virüse ilişkin bir korkusu olmayan bireylerin dezenfekte alışkanlığına sahip olmamaları beklenen bir durumdur. Lakin tedbir açısından bakacak olursak her zaman dışarıdan getirdiği eşyaları dezenfekte eden bireylerin tedbir alsalar dahi Covid 19'a karşı daha tedirgin hissettikleri söylenebilir. Bu durumda aldıkları tedbirler bile bu bireyleri Covid-19'a karşı daha savunmasız kılabilmektedir.

Pandemi sürecinin ardından bireylerin toplu alanlara girmekte zorluk çekip çekmeyeceği akıllarda soru işareti bırakan bir konudur. Algılanan toplu alan korkusu puanlarının KFÖ puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Kalabalık ortamlarda bulunduğunu düşündüğünde her zaman kaygılanan bireylerin Covid 19'a yakalanma risklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Kısacası bu bireyler düşünsel anlamda olumsuz bir tutuma sahip olduklarından kendilerini Covid 19'a karşı daha dezavantajlı bir konuma getirebilirler.

KFÖ puanlarının algılanan kaybetme korkusu puanlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Sonuç olarak sevdiklerini kaybetmeye dair korkuları yüksek seviyede olan bireylerin, Covid 19'dan da aynı oranda korktukları söylenebilir. Şimdiye dek bahsedilen bulgular Covid 19'un olumsuz sonuçlarına yönelik olsa da Covid 19'a yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde pandemi sürecinin, bireyler üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu da göz ardı edilmemelidir. Pandemi süreci doğurduğu olumsuzlukların yanı sıra bireylerin hayatlarına bir sakinlik ve düzen getirmiştir. Literatür incelendiğinde yapılan araştırmalara katılım gösteren bireylerin pandemi sürecini gözden geçirdiklerinde; problem olarak gördükleri küçük şeyleri ve kaçırdıkları imkanları daha net gördüklerini, yaşamlarına ilişkin öncelik sırasının değiştiğini ve hayatın anlamını fark ettiklerini söylemişlerdir. Tüm bunlardan hareketle Covid 19 sürecinin, bireylere kişisel gelişim imkânı da tanıdığı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; KFÖ, OYTÖ ve KKÖ puanları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. KFÖ puanları ile algılanan öz değer puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. OYTÖ puanları ile algılanan fiziksel sağlık puanları, algılanan problem çözme becerisi puanları, algılanan kendini ifade edebilme becerisi puanları, algılanan toplu alan kaygısı puanları ve algılanan kaybetme korkusu puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

KKÖ puanları ile algılanan dezenfekte alışkanlığı puanları, algılanan toplu alan kaygısı puanları ve algılanan kaybetme korkusu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet ve sınıf düzeylerinde homojen bir dağılımın sağlanamaması araştırmanın sınırlı yönlerinden biridir. Gelecekte yapılması planlanan çalışmalarda daha homojen bir evren örneklem oluşturmaya özen gösterilmesi yapılacak araştırmanın niteliğini artırma yönünde bir katkı olabilir.

Bu araştırma ışığında ulaşılan bilgiler doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Bu çalışmanın sonuçlarına göre saptanan anlamlı farklılıkların nedenlerini irdelemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.
2. Pandemi perspektifinden baktığımızda uzaktan eğitim, bir tercih değil zorunluluk olmuştur. Bu nedenle öğrencilerin “zorunlu” uzaktan eğitime bakış süreci incelenmesi gereken bir konudur. Yapılan çalışmada direkt uzaktan eğitime yönelik tutum irdelenmemiştir. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda “zorunlu” uzaktan eğitime yönelik tutumun okula yönelik tutum ve kariyer kaygısına ne gibi etkileri olabileceği araştırılabilir.
3. Bu araştırma lise düzeyindeki bireylerin koronavirüs fobisinin okula yönelik tutum ve kariyer kaygılarına etkisini incelemektedir. Lakin pandemi sürecinde yalnızca lise düzeyinde değil tüm eğitim kademelerinde bir kaygı artışı söz konusudur. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda diğer kademelere yönelik faaliyetlerin yürütülmesi daha yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. ve Duran M.S. (2020). Bir virüsün dünyaya ettikleri: Covid-19 pandemisinin makroekonomik etkileri, *International Journal of Social and Economic Sciences*,10(1), 5-6.
- Ak, Ö. (2020). Soğuk algınlığından ölümcül salgına! Küresel Kâbus, *Bilim ve Teknik Dergisi*, 628, 14-27.
- Akbaş, M.G. ve Okutan, E. (2019). 15-24 yaş arası öğrencilerin kariyer kaygılarını incelemeye yönelik literatür araştırması, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 33-41.
- Akman, Y. ve Abaslı, K., Polat, Ş. (2018). Duygusal özerklik, öğrenci yılmazlığı, öğretmene güven ve problem çözme becerilerine yönelik algı arasındaki ilişkilerin öğrenci görüşlerine göre incelenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(3), 987 1012.
- Alıcı, D. (2013). Okula yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışması, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(168), 318-332.
- Altıntaş Var, S.S., Darıcı, S., Kırık, A.M. ve Özkoçak, V. (2020). Pandemi dönemlerinde iletişim ve algı yönetimi: yeni koronavirüs hastalığı (covid-19) örneği, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 104(8), 36-57.

- Aras, M. ve Özdemir, Y. (2015). Sosyal hizmetlerde kariyer yönetimi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Özel Sayı, 107-121.
- Arpacı, İ., Baloğlu, M. ve Karataş, K. (2020). The development and initial tests for the psychometric properties of the covid-19 phobia scale (C19P-S), Personality and Individual Differences, 164, 1-6.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve covid-19. Göller Bölgesi (Burdur, Antalya, Isparta, Afyon) Ekonomi ve Kültür Dergisi, 8(85), 35-41.
- Ateş, T. (2005). Temel Okul Sözlüğü, Ankara: Esen Yayınları.
- Avacı, A., Bahalı, K. ve Yolga Tahiroğlu, A. (2009), Okul reddi olan çocuk ve ergenlerin klinik özellikleri, Anatolian Journal of Psychiatry, 10, 310-317.
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. Turkish Studies, 15(4), 109-129. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). Covid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği, Sosyal Araştırma ve Yönetim Dergisi, (1), 62-79. <https://doi.org/10.35375/sayod.738657>
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. AUAd, 6(2), 11-53.
- Çakır, B. (2011). Belirsizlik ve korkunun yeni düzenin oluşmasına katkısı, Istanbul Journal of Sociological Studies, 0(36), 63-82.
- Çetin, İ. (Eylül, 2012). Tutum nedir? Tutumların özellikleri. Erişim adresi:https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_9597.html
- Çetin Gündüz, H. ve Nalbantoğlu Yılmaz, F. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(3), 1008-1022. DOI: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.282397>
- Dirik, G. (2019). Kaygı bozuklukları, Muzaffer Şahin (Çeviri Ed.), Anormal psikoloji (s. 173). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık
- Duran, Y. (2020). "Koronafobi" virüsten daha hızlı yayılıyor, Yeşilay Dergisi, 1036, 16-20.
- Fidan, N. (2012). Okulda öğrenme ve öğretme. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Gülcemal, E. (2019). Okula yönelik tutum ve okul algısının öğrencilerin okulu kırma davranışı ile ilişkisi (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gürkan, U. (2020). Rehberlik öğretmenlerinin bakış açısıyla okul rehberlik hizmetlerinde yaşanan sorunlar, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 14(1), 577-605. Doi: 10.17522/balikesirnef.704061
- Kaçan Softa, H., Ulaş Karaahmetoğlu, G. ve Çabuk, F. (2015). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi, K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23 (4), 1481-1494.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması, Yükseköğretim Dergisi, 10(2), 181-192.

- Kaya, A., Balay, R. ve Göçen, A. (2012). Öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin bilme, uygulama ve eğitim ihtiyacı düzeyleri, *International Journal of Human Sciences*, 9(2), 1229-1259.
- Keskin, M. ve Özer Kaya, D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-6.
- Medipol, (2020). Pandemi nedir? Corona virüsü neden pandemi ilan edildi? Erişim adresi: <https://www.medipol.com.tr/bilgi-kosesi/bunlari-biliyor-musunuz/pandemi-nedir-corona-virusu-neden-pandemi-ilan-edildi>
- Özçiftçi, S. ve Üstün, Ç. (2020). Covid-19 pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: bir değerlendirme çalışması, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 1(25), 142-153. doi: 10.21673/Anadoluklin.721864
- Özdemir, M. (2017). Sosyal adalet liderliği, okula yönelik tutum ve okul bağlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 42(191), 267-281. doi:10.15390/EB.2017.6281
- Şimşek, S. (2016). Eğitimle ilgili temel kavramlar. Nevin Saylan (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (s.2-13). Ankara: Anı Yayıncılık
- Yaman, H. (28 Eylül 2020), Koronafobi nedir? Covid-19 fobisi ile nasıl başa çıkabiliriz? Erişim adresi: <https://evrimagaci.org/koronafobi-nedir-covid19-fobisi-ile-nasil-basa-cikabiliriz-9392> (30 Kasım 2020 tarihinde erişildi)
- Yeşilyaprak, B. (2016). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş, Binnur Yeşilyaprak (Ed.), *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya* (s.3-15). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P. ve Türkleş, S. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 906-921.